

« Pontificibus et sacerdotali ordini, regum concessionē, ac legitima possessionē bona quæsita, jura, imperia, ita haberi ac possideri, uti quæ inter homines optimo jure habentur ac possidentur. Imo ea omnia, ut dicata Deo, sacrosancta esse debere, nec sine sacrilegio invadi, rapi, et ad sacerdicia revocari posse. Sedi vero apostolicæ Romanæ urbis aliarumque terrarum concessam ditionem, quò liberior ac tutior potestatem apostolicam toto orbe exerceat, non tantum Sedi Apostolicæ, sed etiam toti Ecclesiæ gratulamus, votisque omnibus precamur sacram principatum omnibus modis salvum et incoludem esse. » (*Defens. Declar.*, lib. I, sect. I, cap. XVI.)

Concilia provincialia in Galliis recens habita, Turonense, Burdigalense, Bituricense, etc..., omnes orbis catholici antiates, una cum S. Pontifice propugnaverunt eodem sensu jura S. Sedis, errores novatorum ea de re condemnaverunt, et S. S. D. nostro Pio IX assensi sunt, dum profitebatur se induitum virtute ex alto, quidvis discriminis, quidvis acerbatis ante perpessurum, quam apostolicum officium in tuendo hæc sacra jura ulla ex parte desereret.

III. His præmissis, « facile intelligitur quemadmodum Romanæ Ecclesiæ principatus, licet suapte natura temporalem rem sapiat, spiritualem tamen induat indolem vi sacræ, quam habet, destinationis, et arctissimi illius vinculi quo eum maximis rei christiana rationibus conjungitur. »

Verba sunt Pii IX in litteris apostolicis diei 26 martii an. 1860, quibus pena excommunicationis infligitur invasoribus et usurpatoribus provinciarum pontificiæ ditionis. Quæstiones proinde de juribus principatus civilis S. Sedis, non remanent intra solos fines ordinis politici, sed ad ordinem religiosum simul attinent, cum haec jura fuerint dicata Deo, Ecclesiæque Romanæ data in finem spiritualem, ut S. Pontifex pleniore libertate frueretur in obeundo sacram apostolatus ministerium per orbem terrarum. Qui eadem jura vi aut frau-

dibus invadunt, peccant, non solum in legem justitiæ, sed insuper in religionem, et sacrilegium perpetrant, ut mox audivimus ex *Bossuet*, quod et confirmavit S. S. D. D. Pius IX, in litteris apostolicis modo citatis, quibus facinora usurpatum provincias ditionis pontificiæ his verbis perstringit : « Grave admittitur sacrilegium, quo unà simul aliena jura contra naturalem divinamque legem usurpantur, omnis justitiæ ratio subvertitur; et cujusque civilis principatus ac totius humanæ societatis fundamenta penitus evertuntur. »

Ipsem S. Pontifex, tametsi valeat ex plenitudine potestatis apostolicæ, ob urgentissimam temporum necessitatem, alienare partem bonorum et jurium temporalium Ecclesiæ Romanae, sicuti aliquando alienavit bona et jura aliarum Ecclesiarum, id tamen non potest pro arbitrio; quia non est illorum dominus, sed dispensator, non sibi sed Ecclesiæ quæsita sunt, et in suam sedem sacramentis obstringitur ne eadem bona alienet¹. Id præsertim non posset, uti haud semel declaravit, quando, ob temporum adjuncta, jurium temporatum abalienatio vergeret in detrimentum libertatis Ecclesiæ, honoris S. Sedis, ordinisque publici.

ARTICULUS III. — DE CONSILIARIIS ET MINISTRIS S. PONTIFICIS.

90. — S. Pontifex ministros habet qui illum consiliis et curis juvent in regimine Ecclesiæ, seu in negotiis particularibus. Sunt præsertim Em. Cardinales, Legati, Vicarii et Præ-

¹ Juxta Const. Pii V *Admonet*, an. 1567 editam et plures a SS. Pontificibus innovatam, is qui in Romanum Pontificem eligitur promittit ac jurat se numquam civitates, terras et loca ad S. Sedem pertinentia concessurum in feudum, vicariatum, ducatum, aut alium quemvis titulum perpetuum, aut ad longum tempus. Cardinales juramento etiam se obligant ad servandum, quantum in se est, eamdem constitutionem, et omnes ex ipsis qui alienationes hujusmodi vetitas, R. Pontifici insinuant aut suaderent, sub etiam prætextu necessitatis vel evidenter utilitatis, eo ipso sententiam excommunicationis incurserent.

fecti apostolici, neconon Protonotarii. Habet præterea Congregationes quæ partem officii apostolici sustinent, tribunalia ad causarum expeditionem, et Cancellariam. Expedit ut accuratam notionem habeamus horum ministrorum Sanctæ Sedis, et prærogativarum seu jurisdictionis Congregationum Romanarum.

§ 1. — *De Cardinalibus.*

* 91. — I^o Quid sint *Cardinales*?

I. *Cardinales* dicuntur qui Ecclesiæ Romanæ senatum constituant, qui soli electores sunt S. Pontificis, primarii illius consiliarii, et ministri in regimine Ecclesiæ universalis.

Vocantur *Cardinales*, quia olim *incardinati* dicebantur qui alicui Ecclesiæ addicti erant, ut ibi stabiliter ministrarent, distinctione habita illos inter et cæteros clericos qui accidentaliter temporariam operam Ecclesiis dabant. (Cap. *Ministerium*, 2, DE OFFICIO ARCHIPRESBYTERI, lib. I Decret.) Hinc more Ecclesiæ Romanæ, aliae Ecclesiæ suos etiam habebant clericos, *Cardinalis* titulo insignitos, qui sicut officium, ita et nomen cardinalium quibusdam in provinciis Galliarum usque ad ultimum saeculum retinuerunt¹; sed a multo jam tempore nomen illud fuit communiter reservatum exclusive Episcopis provinciæ Romanæ, Presbyteris ac Diaconis quos S. Pontifex ad *Cardinalatus* dignitatem promovet.

Præter hanc etymologiam, nomen *Cardinalis* habet mysticam significationem quam frequenter scriptores memorant, et allegant ipsi pontifices, nempe *a cardine* super quem movetur ac innititur ostium domus. Sancta enim Romana Ecclesia his consiliariis et ministris selectis pontificiajurisdictionis firmiter stat et sua officia exercet; unde Eugenius IV dicebat: *Sicut nomine, ita re ipsa cardines sunt super quos ostia Ecclesiæ universalis versentur et sustententur.*

¹ Gohard, *Traité des Bénéfices*, tom. I, p. 407.

II. In collegio Cardinalium triplex ordo distinguitur: 1us est *Episcoporum*; scilicet Ostiensis, Portuensis, Albani, Prænestini, Sabini et Tusculani, quos a sæculo decimo videmus clero Romanæ Ecclesiæ adscitos. Usus quidem obtinuerat, quemadmodum in omnibus aliis provinciis, ut viciniores Episcopi ejusdem metropolis partem haberent in electione Pontificis, illiusque conciliis præsentes adessent; sed per decursum sæculi decimi, arctiora fuerunt vincula quibus hi præsules clero urbis Romæ, veluti pars illius nobilior, fuerunt cooptati. — 2us *Presbyterorum*, qui titulum habent ab Ecclesiis in urbe constitutis quæ olim vice erant parochiarum, ad quas utique fideles conveniebant divinas liturgias audituri, et S. Eucharistiam sumpturi; v. g. *Sanctæ Praxedis, Sancti Laurentii in via Latina*, etc... Hodie iidem tituli presbyterales dantur etiam Episcopis, quos tamen Papa designat cardinales-presbyteros horum titulorum: sic S. Carolus Borromæus habuit titulum presbyteralem *Sanctæ Praxedis*. — 3us Ordo est *Diaconorum*, quorum Ecclesiæ titulares fuere olim diaconiæ, seu sacella plerumque pauperum hospitalibus adjuncta, quæ diaconiæ nomen obtinuerunt, cum harum curam diaconi haberent.

Ante Sixti IV tempora, qui *Cardinalis Diaconus* creatus fuerat, presbyteralem titulum obtinere nequibat, nisi cum presbyter ordinaretur; at vero idem Pontifex, anno 1480, cœpit indiscriminatim presbyterorum titulos diaconis et titulos diaconorum presbyteris committere; posteaque res eo pervenit, ut etiam simplicibus clericis tituli diaconorum commendarentur. (Ferraris, v^o *Cardinales*, art. 4; add. Casinenses, n. 77.)

Ea est lex præcedentia inter *Cardinales* ut *Episcopi* præendant presbyteros, et isti diaconos. Inter *Episcopos* præedit sububicarius qui antiquior est institutione; inter autem presbyteros et diaconos, illi primum locum occupant qui primi ad *Cardinalatum* fuerunt promoti.

Cardinales, quatenus unum corpus constituant, *sacrum colle-*

gium vocantur et habent Decanum. In Decanatus dignitatem, quando causa qualicumque vacaverit, succedit ipso jure, juxta constitutiones pontificias, Episcopus cardinalis antiquior, qui tempore illius vacationis in curia romana præsens sit, vel qui ex causa publica, et Romani Pontificis destinatione, ab eadem curia absens reperiatur.

92. — II° Qua auctoritate creentur Cardinales, et quis modus in illorum promotione servetur?

Ad solum S. Pontificem attinet jus eligendi et creandi Cardinales, cum sint consiliarii et ministri Sedis Apostolicæ. Sequentes autem regulas servare consueverunt S. Pontifices, a quibus recedere possunt pro suo arbitrio¹:

1° Præfinitus est numerus Cardinalium ad septuaginta; quorum scilicet sex ex ordine Episcoporum, quinquaginta ex ordine Presbyterorum et quatuordecim ex ordine Diaconorum. Hoc sacro numero, quem Sixtus V in perpetuum præfixit, habent SS. Pontifices senatum ad imitationem Moysis, qui septuaginta senes collegit ad sustinendum regimen populi Dei. (Bulla Postquam, § 4.)

2° Excluduntur a cardinalitia dignitate irregulares defectu natalium, etsi legitimati fuerint subsequenti matrimonio parentum. Insuper non assumuntur nepotes, fratres germani, nec patrui Cardinalis adhuc viventis, ne in consiliis prævaleat affectio parentelæ, et ut removeatur occasio simultatum.

3° Promovendus debet quatuor minoribus esse initiatus, et ab anno cooptatus clero per primam tonsuram: tenetur intra annum ad diaconatum promoveri; alias, nisi tamen dispensationem obtinuerit, in consistorialibus negotiis, in congregationalibus, et electione summi Pontificis, voce activa caret, juxta præscriptum Sixti V.

Expeditivit concilium Tridentinum ut assumerentur ex omnibus Christianitatis nationibus, quantum commode fieri potest; sicque

¹ Card. Petra in Const. 1^{am} Eugenii IV, tom. IV, pag. 259 et seq.

assideant in curia Romana prelati qui melius noverint Ecclesiastarum statum atque varias necessitates.

4° SS. Pontifices diversis ritibus usi sunt, pro diversitate temporum, in promovendo Cardinales; nulla siquidem cæremonia per se requiritur in hisce negotiis quæ omnino pendent a Sanctæ Sedis arbitrio; nec ulla necessitate tenentur exquirere Cardinalium suffragia, quamvis pro sui convenientia id non negligant. Consueverunt Pontifices proponere in consistorio quos in collegium cooptare intendunt, interrogando Cardinales quid ipsis videatur; illisque adprobantibus, illico decretum promotionis edicunt. Quandoque, præterea, unum aut plures creant Cardinales quorum nomen in consistorio reticent, et qui idecirco dicuntur *reservati in pectore*; proclamantur ac declarantur in alio subsequenti consistorio.

5° Promotis S. Pontifex imponit galerum rubrum: illis postea inhibet ne loqui præsumant in consistoriis, aliisque concessibus, quousque de consilio fratrum duxerit eis *os aperire*. In alio consistorio, S. Pontifex declarat se illis aperire os, ut scilicet votum suum libere dicant aut dent, tam in collationibus quam in conciliis, atque in electione S. Pontificis, et in omnibus actibus qui ad cardinales spectant et quos soliti sunt exercere. Promotio tandem perficitur Annulorum traditione, titulorumque assignatione, que cuncta fuse explicantur apud commentatores cærimonialis Romani, V. Ferraris, v^o *Cardinales*, art. 1. Cæterum, nec Cardinalatus insignium concessio, nec alii ritus adhibiti ad solemnitatem, nec juramenti præstatio, nec *apertio oris*, necessaria reputantur ut Cardinales votum habeant in conclavi, et gaudeant præminentibus et prærogativis suæ dignitatis; quia hæc cuncta sunt cæmoniae mere accidentales, dum jura ab ipso actu creationis procedunt.

93. — III° Quæ sint officia et privilegia Cardinalium?

1. Officia præcipua Cardinalium, unde educuntur illorum jura et dignitas præcellens, hæc sunt: 1° S. Pontificem suis consiliis et opera juvant in regimine Ecclesiæ; 2° Sede vacante,

provident electioni novi Pontificis; 3º negotia gerunt Ecclesiæ universalis, donec electio celebrata sit; nihil tamen innovere debent nec possunt in disciplina, nec aliis curis operam dare quam electioni, quam citius promovere tēnentur, nisi urgeant causæ quarum definitio differri nequeat. Cap. *Ubi periculum*, 3, DE ELECTIONE, lib. I, in vi.

II. Singuli præterea Cardinales jurisdictione potiuntur in ecclesia sua titulari: eam administrant; in illa sacra mysteria solemniter agunt; tonsuram et ordines minores conferre possunt, si sint charactere sacerdotali insigniti, quo jure tamen non gaudent, nisi pro clericis qui ipsorum tituli, seu Ecclesiæ, servitio sunt adscripti. Possunt etiam mandata edicere, et in suorum statutorum transgressores animadvertere. Cap. *His quæ*, 41, DE MAJORITATE ET OBEDIENTIA, lib. I Decret. Hæc tamen jurisdicō, juxta constitutionem pontificiam Innocentii XII (*Romanus Pontifex*), ad ea solummodo attinet quæ servitium Ecclesiæ, seu loci pii, circa tamen disciplinam ecclesiasticam et correctionem morum duntaxat concernunt. Non extenditur proinde ad excessus graves, nec ad forum contentiosum ubi delicta castigantur ad vindictam publicam, sed stare debet intra fines correctionis paternæ et extrajudiciale¹.

94. — III. Prætermisis aliis pluribus privilegiis quibus S. Sedes Cardinales donavit, dicemus solum de illorum præminentia in cæteros omnes prælatos.

Cum illud proprium sit officium Cardinalium consociari S. Pontifici in sollicitudinibus Ecclesiæ universalis, illumque repræsentare, nemo mirari debet, si sua dignitate antecellunt alios prælatos, Episcopos, Metropolitas, atque Patriarchas, et primam post Pontificem sedem occupant in conciliis.

Ordo ille sedendi non servabatur ante sæculum duodecimum; multa monumenta probant hucusque Cardinales presbyteros et diaconos gradum ordinis retinuisse, sedendo post omnes

¹ Ferraris, v° *Cardinales*, art. 3, n° 36, 57.

Episcopos, et ipsosmet Cardinales Episcopos plerumque locum cessisse Primitibus¹: sed cum Cardinalibus solis exclusive attributum sit suffragium in electione (an. 1179), et illis graviora negotia tunc committerentur, supra cæteros omnes collocati fuerunt, eosque videmus sine ulla ordinis distinctione antecedere Episcopos in primo concilio Lugdunensi sub Innocentio IV, habito ann. 1245. Extunc nulla in cæteris synodis subsequentibus, ne in Constantiensi et Basileensi quidem, orta fuit reclamatio contra hanc prærogativam, quam ipsi Patriarchæ agnoscere non abnuerunt.

Eugenius IV rationes præcellentiae Cardinalium ita explicat in Bulla *Non mediocri*, quam anno 1440 scripsit ad Henricum Arch. Cantuariensem, qui nolebat locum cedere Archiepiscopo Eboracensi (d'York), cardinalitia dignitate recens insignito: « Cum archiepiscopal dignitas presit Ecclesiæ privatæ unius à patriæ utilitati, ista totius populi christiani publicæ. Illa unam à duntaxat regit Ecclesiam, ista cum Sede Apostolica universas; « et cum a nemine nisi solo Papa judicentur Cardinales, ipsi et « Patriarchas, et Archiepiscopos, ac reliquos Ecclesiæ gradus « cum S. Pontifice judicant. » Fatemur quidem Episcopos jure divino superiores esse ratione ordinis sacri Cardinalibus qui solum presbyteratum vel diaconatum receperunt: sed in societate christiana, jura præcedentiae auctoritate jurisdictionali determinantur, potius quam charactere sacramentali ordinis; et hoc vel ab initio fuit in celeberrimis conciliis observatum, siquidem Nicææ, Chalcedone, Ephesi, Legati pontifici sedem occuparunt ante cæteros omnes, quamvis unus aut alter esset tantum presbyter vel diaconus².

¹ Gohard, *Traité des Bénéfices*, t. I, p. 162-166. — Ferraris, v° *Cardinales*, art. n, n° 31.

² Eadem prorsus ratione Archidiaconi, qui olim erant tantum ad ordinem diaconatus promoti, præcedebant sacerdotes; item canonici ecclesie cathedralis, quamvis plures essent tantum diaconi et subdiaconi, in omnibus publicis ceremoniis, in choro, in processionibus, in synodis, sedem occupant ante omnes alios, quia collaterales habentur Episcopi, cuius senatum constituant.

Igitur, licet Cardinales, qua tales, nullam proprie dictam jurisdictionem habeant vivente S. Pontifice, nisi in suas Ecclesiæ titulares, cum tamen personam Pontificis repræsentare censeantur, illique præ cæteris adhaereant, omnes alias, ita jure disponente, præcedunt dignitate. Hac de causa, Urbanus VIII, audita relatione Congregationis, decreto consistoriali, anno 1630, statuit eos appellandos fore *Eminentissimos*, quod ubique servatur; nec aliis extunc convenit titulus ille *Eminentia*.

95. — IV° *Quid sit consistorium?*

Consensus Cardinalium, qui habetur præside S. Pontifice, vocatur *Consistorium*. Aliud est consistorium secretum, quo soli Cardinales convenient; aliud publicum ac solemne, ad quod multi alii, legati principum et prælati admittuntur. Negotia quæ in consistorio tractari solent vocantur *consistorialia*. Hujusmodi sunt: promotiones Cardinalium, institutiones et translationes Episcoporum, quorundam beneficiorum majorum provisiones..., quæ Sanctæ Sedi reservantur.

Ut vero causæ cum ea, quam rerum gravitas exposcit, maturitate discutiantur, sive præparata deferantur ad consistorium in quo definitio seu decretum detur, instituta fuit Congregatio particularis quæ dicitur *Consistorialis*.

§ 2. *De Congregationibus Romanis.*

96. — Causas ad suam sedem devolutas, pro rerum gravitate, alias in concilio Romano quo plures Episcopi conveniebant, alias in cœtu Cardinalium, alias vero cum clericis capellæ pontificiæ, seu sacri palatii auditoribus, olim Romani Pontifices definiebant. Cum autem difficultates temporum non sinerent satis frequenter celebrari concilia; nec aliunde possibile foret omnia graviora negotia, quorum numerus in dies invalescebat, in consistorio pertractare, cunctis Cardinalibus simul convocatis, summa cum prudentia SS. Pontifices instituerunt Congrega-

tiones Cardinalium ad causarum difficultates cognoscendas, et auctoritate Sedis Apostolice definiendas. Præcipua constitutio Sanctæ Sedis pro erectione Congregationum, illarumque attributionibus respectivis determinandis est Bulla Sixti V, *Immensa æterni Dei bonitas*, an. 1587.

Sunt igitur ita distributæ Congregationes pro negotiorum varietate, ut aliis causæ fidei, aliis causæ disciplinæ, aliis res liturgicæ committantur; et insuper erecta sunt officia publica quibus Cardinales præsunt, ad expeditionem gratiarum seu indultorum. Ea ratione ministerium ac sollicitudo S. Pontificis allevantur, et omnibus utilitatibus Ecclesiæ utilissime fuit provisum.

4° *Congregationes in causa fidei institutæ.*

*97. — I^o *Quæ sint Congregationes in fidei causa institutæ, et quid in particulari de Congregatione Inquisitionis notandum?*

In fidei defensionem et propagationem institutæ sunt Congregationes *Inquisitionis, Indicis et de Propaganda fidei*.

I. S. Congregationem Inquisitionis, quæ primum locum inter alias, ob excellentiam ac gravitatem objecti, tenet, instituit Paulus III. Pius IV deinceps, Pius V, et tandem Sixtus V, multa sanxerunt ad definiendum illius attributiones.

Habet auctoritatem inquirendi, procedendi, et judicandi in omnibus causis quæ ad hæresim, ad schisma, ad apostasiam, ad sacramentorum profanationem, ad polygamiam, vel ad magiam attinent; quam utique auctoritatem exercere valet in omnes fideles, clericos et Episcopos, cujuscumque dignitatis sint, non solum in urbe et ditione temporali S. Sedis, sed in orbe universo terrarum, ubi viget religio christiana. Verba sunt Sixti V. — Congregatio Inquisitionis duplice proinde officio fungitur: est simul auctoritas doctrinalis et judiciaria. 1° Fert sententias de dubiis sibi propositis. Recentioribus temporibus, multæ editæ sunt decisiones circa usuram et magnetismum,

quæ ab illo tribunali prodierunt. Attamen quando graves oriuntur controversiae, ac novæ quæstiones agitantur, SS. Pontifices solent specialem congregationem constituere, ad præparandam viam definitioni.—2º Fert sententias judiciarias, quibus condemnantur vel absolvuntur rei criminis in causa fidei et pœnis plectuntur. — Tribunal non procedit in Legatos neque in Episcopos, sine licentia speciali S. Pontificis..... Præterea, illius potestas restringitur per concordata, quando inter Sanctam Sedem et gubernia civilia convenit ut judicia non aliter nec alibi peragantur quam in partibus a judicibus ordinariis locorum, exceptis causis majoribus jure reservatis, nec ad Sanctam Sedem appellari possit omisso medio.

II. Ut tanti momenti negotia prudenter tractentur, Congregatio viris magnæ auctoritatis coalescit, et res sedula cura in præviis concessibus examinantur ante definitivam solutionem : quæ duo non inutile putamus hic indicare. Et quidem, si agitur de personis quæ Congregationi intersunt, veniunt primo loco, uti judges, Cardinales plures, octo nimirum vel decem ; Cardinalibus multi consultores, electi inter regulares vel saeculares clericos, adjunguntur. Inter consultores unus est qui partes judicis ordinarii agit, et vocatur *Commissarius Sancti Officii*; est e familia S. Dominici, et habet unum assessorem. Alter e consultoribus cui singulariter competit nuncupatio *Consultoris Sancti Officii*, quia hoc munus peculiariter habet et præ ceteris exercet: est e familia Minorum conventionalium. Magister generalis ordinis S. Dominici, et magister sacri palatii, inter consultores semper habentur et fixum locum occupant ; tandem sunt inferiores officiales ut notarius, et alii.

III. Tres distingui debent conventus Congregationis, quorum duo priores sunt præparatorii. Primus conventus habetur in palatio Sancti Officii, prope basilicam Vaticanam ; adsunt commissarius Sancti Officii, assessor, consultores, et inferiores officiales. Res in eo conventu discutiuntur maturo examine;

et cuncta deinceps referuntur ab assessore in secundo conventu in quo interveniunt Cardinales, et qui locum habet (regulariter feria IV^a) in domo ordinis S. Dominici, prope ecclesiam *B. Mariæ supra Minervam*. Cardinales audiunt relationem cause, expetunt vota consultorum, quos in medium vocant, si utile judicetur ; et sententiam suam dicunt, quam tamen S. Pontifici submittunt. Hoc sæpe modo concluditur negotium et prodit decretum sub illa forma : « Feria IV^a... S. C. Eminentissimorum et RR. S. R. E. Cardinalium, habita in conventu S. Mariæ super Minervam, post examen theologorum ad id deputatorum, facta relatione ad Sanctissimum, presenti decreto declarat... » Tandem, quando gravitas negotii exposcit, habetur tertius conventus cui præest S. Pontifex. Ipsi compendiose refertur quod gestum est conclusumque in præcedenti, sententia doctorum, cum votis Cardinalium ; quandoque introducuntur consultores ad novam explanationem causæ ; ac tandem S. Pontifex suum judicium profert, quod communiter sic exprimitur : « Feria V^a... in generali Congregatione S. Romanæ et universalis Inquisitionis, habita in palatio apostolico coram SS. DD. N. et Em. DD. sancta Ecclesiae Romanæ Cardinals in tota republica christiana Inquisitoribus, SS. Pater, auditis votis eorumdem, statuit ac decretit.... »

Summaria hæc indicatio processus S. Congregationis Inquisitionis satis probat nihil fuisse neglectum quominus negotia fidei summa cum maturitate tractentur, et simul provideatur conditioni reorum, si cause sint personales. Ipsimet hostes Ecclesiae sæpe fateri coacti sunt servari in hoc tribunali modum qui benignitatem spirat et æquitatem. Maximam utilitatem Ecclesie ab illo reportavit ad custodiā fidei¹.

¹ Nihil diximus de tribunali *S. Officii*, seu Inquisitionis quo sedent Judices deputati ut procedant contra reos pravitatis hereticæ, quia de facto jam a multo tempore desit illud tribunal extra dicti temporalem S. Sedis ; et quia aliunde, in IV^a parte ubi de *Judiciis et Pœnis*, locus erit explicandi formam processus hujus tribunalis et exponendi principia juris circa pœnas temporales.

* 98. — II° Quid sit Congregatio Indicis?

S. Congregatio Indicis est ea quam S. Pius V instituit in subsidium Inquisitionis, ad proscribendum libros qui judicantur contrarii sanæ doctrinæ, vel moribus christianis.

Ut quæ ad hanc Congregationem spectant rite exponantur, quatuor attendere debemus: Regulas Indicis; modum quo Congregatio procedit in applicatione regularum; judicium quod profert librum damnando; consecaria practica quæ ex illo iudicio sequuntur.

99. — I. In concilio Tridentino, selecti Patres et theologi regulas decem ediderunt, quas postea Pius IV et Clemens VIII approbaverunt, præcipiendo inviolabilem illarum observacionem. Scilicet :

1° Prohibentur omnes libri hæresiarcharum, cujuscumque argumenti existant, et libri hæreticorum qui de religione ex professo tractant; libri autem quos hæretici de aliis materiis composuerunt, permittuntur ea conditione quod fuerint examinati a theologis catholicis, jussu Episcoporum, et approbati.

2° Versiones Veteris Testamenti factæ ab auctoribus hæreticis vel suspectis de hæresi, non aliis concedi possunt quam viris doctis et piis, iudicio Episcopi, modo tamen iis utantur solum tanquam elucidationibus Vulgatæ editionis, non tanquam sacro textu; modo insuper, si quæ annotationes versionibus annexæ sint, expurgentur prius a facultate theologica alicujus universitatis catholicæ, aut inquisitione generali, loca suspecta. Versiones autem Novi Testamenti ab iisdem auctoribus factæ nemini conceduntur, quia parum utilitatis et plurimum periculi habent.

3° Non conceditur usus versionis, seu traductionis Bibliorum in lingua vulgari, nisi versio fuerit a Sancta Sede approbata, vel edita cum annotationibus desumptis ex SS. Patribus, aut ex doctis catholicisque viris. Hanc cautionem propter perseverantes hæreticorum fraudes, pluries præscriperunt SS. Pon-

tifices, et S. Congreg. *Indicis* declaravit decreto 7 jan. 1856.
 « Revocanda iterum esse in omnium memoriam quæ alias
 « decreta sunt : vernacula nimirum Bibliorum versiones non
 « esse permittendas nisi quæ fuerint ab Apostolica Sede appro-
 « batæ, aut cum adnotationibus editæ. » Non idcirco tamen,
 suppositis etiam conditionibus, lectio versionis in lingua ver-
 nacula passim sine discrimine conceditur; sed his solummodo
 qui, ex consilio sui confessarii vel parochi, præsumuntur ex
 hujusmodi lectione non damnum, sed fidei atque pietatis
 augmentum capere posse; quam facultatem in scriptis dari
 mandat regula IV^a. Id concludendum nobis videtur ex collatis
 simul regula iv et decreto citato Congregationis Indicis.

4° Idem servandum præcipitur de libris vulgari idiomate
 disserentibus de controversiis inter catholicos et hæreticos.
 Dicitur in regula VI^a : « Libri vulgari idiomate de controversiis
 « inter catholicos et hæreticos nostri temporis disserentes, non
 « passim permittantur, sed idem de iis servetur quod de bibliis
 « vulgari lingua scriptis statutum est. » Ex verbis *nostri tempori*
 quibus regula suum objectum determinat, nascitur dubium, an lex attingat omnes libros vulgari idiomate disserentes
 de modernis et hodiernis hæresibus, servata libertate tantum
 legendi quæ de veteribus erroribus priorum sæculorum scri-
 buntur, an restringi potius debeat ad controversias cum hære-
 ticis sæculi XVI habitas, uti lex transitoria, quæ lata fuit, relative
 ad quæstiones quæ tunc temporis agitantur, ob gravissimum
 periculum subversionis cui fideles ea tempestate exponebantur.
 Eo magis inclinaremus in secundam interpretationem, quod
 difficillimum, esset fidelibus legem præsenti ætate observare, si
 prohibitus supponeretur legere quæ in libris et diariis reli-
 giosis scribuntur a viris catholicis, de controversiis catholicorum
 cum hæreticis et incredulis. Insuper praxis ubique servata a
 temporibus quæ proxime secuta sunt sæculum concilii Tri-
 dentini, videtur hanc interpretationem confirmare. De hoc
 tamen puncto pronuntiare non audemus.

5º Prohibentur omnino libri qui res obscenas ex professo tractant; vel sortilegia, auguria, alias artis magicæ incantationes continent.

6º Innovatur decretum concilii Lateranensis V, sess. x, sub Leone X, circa librorum impressionem; quapropter prohibetur sub pena excommunicationis, amissionis librorum, et aliarum pœnarum, ne quis imprimat librum, et publice edat, nisi prius obtinuerit approbationem ab Ordinario, qui curabit librum a se, vel ab alio idoneo ad id deputando, examinandum; quod ad ephemerides etiam extendi declaravit S. Congregatio Concilii. Ut lex efficacior redderetur, ac pericula removerent, SS. Pontifices voluerunt: 1º nomen et cognomen auctoris in fronte libri inscribi; 2º approbationem examinatorum ad id deputatorum unà cum licentia Episcopi in fronte libri consignari, ut authenticæ lectori appareat. In casu quo de auctore non constat, vel Episcopo videtur ob justam causam librum edi posse tacito ejus nomine, describi debet nomen illius qui librum examinaverit atque approbaverit. (Instructio data a Clemente VII, de Impress. librorum, § 1; — Conc. Trid., sess. iv, Decretum de editione librorum.)

7º Qui libros hæreticorum, vel cujusvis alterius scriptoris ob hæresim, aut falsi dogmatis suspicionem, damnatos legunt aut detinent, incidunt ipso facto in excommunicationem majorum; qui vero libros alio nomine interdictos legunt, vel habent, incurruunt reatum peccati mortalis et possunt judicio sui Episcopi severe puniri.

100. — II. Sacra Congregatio *Indicis* fuit instituta ut harum regularum fidelem observationem procuret. Componitur numero competenti Cardinalium, et habet secretarium ex ordine S. Dominici, cum primario consultore, et multis viris peritis in sacris scripturis, in theologia, jure canonico, aliquis partibus disciplinae ecclesiasticae.

Officium Congregationis non est inquirere an alicubi editi sint libri contra fidem vel mores, sed examinare libros qui ad

illam deferuatur. Ut vero judicium de libris delatis ferat, illorum examen committit uni, vel alteri consultori, qui in relatione manuscripta quid sentiant exponunt, indicatis locis et paginis ubi defectus reperitur. Clemens VIII per *Instructionem* pro iis qui examini curam daturi sunt, et Benedictus XIV per bullam *Sollicita*, regulas sapientissimas præscripserunt¹. Uterque graviter monet theologos deputatos ad examen, ut præcaueant ab omni studio partium et præoccupatis opinionibus scholæ, seu nationis, quas intactas relinquere oportet, quamdiu nullo decreto Sedis Apostolicæ fuerunt damnatae, ac sine ullo religionis detrimento defenduntur aut oppugnantur.

Relationes censorum libri exhibentur sacrae Congregationi per manus Secretarii. Si liber sit scriptoris catholicæ, aliqua meritorum et nominis fama illustris, consulit Benedictus XIV ut Congregatio audiat auctorem suam causam tueri volentem, vel unum ex consultoribus designet qui patrocinium libri suscipiat, si opus, demptis demendis, in publicum prodesse posse dignoscatur (*Sollicita*, § 10). Hoc tamen, etsi valde conveniens, prudentiae S. Congregationis dimittit; non enim reputatur omnino necessarium, cum non persona auctoris, sed liber solus in causam veniat.

101. — III. Tandem profertur judicium, si, re serius considerata, scriptum censura dignum reputetur.

Notare est 1º in hocce judicio Congregationem alterutro modo pronuntiare: vel condemnat librum simpliciter et absolute, vel illum prohibet *donec corrigatur*. 2º Utravis forma judicium pronuntiet, non indicat motiva censuræ; an sint errores contra fidem, opinione falsæ contra disciplinam, commendationes ritus superstitionis, quæstiones intempestivæ, tractatae contra legem eas interdicentes, aut quæ periculum procreare

¹ Litteræ Apostolicæ, cum aliis instructionibus scitu valde utilibus, reperiuntur ex integro consignatae in libro *Indicis*.

possint, dieteria in præjudicium famæ et existimationis aliorum, aliave istius modi... Haec enim singula sufficient ut liber condemnetur, quod concludimus ex *Instructione* data a Clemente VIII, § 11; et testatur Cardinalis Gabrielli in sua epistola ad Fénélonum, occasione censuræ Lovaniensis contra famosam resolutionem casus conscientiæ a quadraginta doctoribus datam Parisiis, in negotiis Jansenismi : « Unum subjiciam, aiebat Gabrilli, haud raro evenire similes censuras nigro theta notari « eo quia ipsarum auctores in unum errorem recto fine invecti, « in alterum extremum, seu quid huic finitimum incauti im- « pingunt, vel in convicia et maledicta erumpunt, vel intem- « pestivis digressionibus privatas passiones ulciscuntur, vel « bonam causam malis et alias reprobatis mediis tueri obni- « tutur¹. » Attamen, licet ex solo tenore judicii concludi non possit ob quam causam liber sit damnatus, hoc plerumque ex circumstantiis innotescit ; et aliunde sufficienter per illud fideles admonentur librum esse sub aliquo respectu reprehensione dignum. 5º Decreto damnationis adjicxit prohibitio his terminis : « Itaque nemo cujuscumque gradus et conditionis, præ- « dicta opera damnata et proscripta, quo cumque loco, et quo- « cumque idiomate, aut in posterum edere, aut edita legere « vel retinere audeat, sed locorum Ordinariis, aut hereticae « pravitatis Inquisitoribus ea tradere teneatur, sub pena in « indice librorum vetitorum inditis. » Prohibitio attingit li- bros condemnatos sub clausula *donec corrigatur*, sicuti alios qui sunt proscripti modo absoluto. Notandum quoad libros qui condemnati sunt donec corrigantur, correctionem a nemine fieri posse privato judicio atque auctoritate, sed rem totam ad S. Congregationem referri debere. Si correctio facta ipsi sufficiens visa fuerit, permittit ut liber de novo imprimatur, vel adjectis foliis et resecatis locis suspectis rursus divulgetur, at ea communiter conditione ut in frontispicio hæc aut si-

¹ Correspondance de Fénélon, t. III, n° 100, p. 26 (ed. Paris.).

milia exarentur : *Cum correctione per S. Congregationem ordinata.*

102.—IV. Regulæ *Indicis* et decreta S. Congregationis ha- bident per se, ubi vis locorum, vim directivam simul et obliga- toriam in omnes Christi fideles; nemo quippe catholicorum dubitare potest de jure pontificio proscribendi et interdicendi libros nocue lectionis.

Horum decretorum rigorem paulisper temperari in nonnullis regionibus, ob diuturnam praxim et præsumptam tolerantiam Sanctæ Sedis, existimant plures doctores non minni quidem nominis, uti sunt, inter ceteros : Layman, Wiestner, Engel, Schmalzgrueber, Pichler, in suis commentariis tituli DE HÆ- RETICIS, 7, lib. V Decretalium; etsi non eodem sensu singuli suam mentem aperiant. Alii asserunt *Indicem* non esse in Germania receptum quoad libros hereticorum; nec consequenter excommunicatos haberi qui hos libros legunt, tametsi graviter peccent, si legant cum periculo erroris aut deceptionis, ut frequenter fit. Alii sustinent *Indicem* non esse receptum quoad penam excommunicationis; urgere tamen quoad reatum pec- cati quod plerumque ob periculum subversionis committitur. Schmalzgrueber et Pichler medium viam tentant inter dissen- tientes sententias. « Doctrina Laymani, ait Schmalzgrueber, vi- « detur locum habere potissimum in iis libris qui cæteroquin « boni sunt, sed ob unam, aut alteram, aut plures doctrinas « minus convenientes cum theologia, sanctis canonibus et con- « stitutionibus pontificiis, vel quia scripserunt de materia de « qua scribere non licet, damnati sunt; nam tales libros in « Germania, non obstante Indice expresse illos prohibente, « passim teneri et legi in comperto est, quales v. g. sunt Pel- « lizarii *Manuale Regularium*, Barbosæ *Collectaneæ declara-« tiones, et remissiones*, etc., in qua doctrina consentit ipse Reif- « fenstuel, n° 119, quamvis addat securius et laudabilius esse, « etiam in his, simpliciter obedire Sedi Apostolicæ. » (Tit. vii, de Hæreticis, n° 60; Pichler, eod. tit., n° 10.) Billuart, vir Sedis

Apostolicæ præscriptionibus addictissimus, non aliter opinatur; nam memoratis regulis v^a, vi^a, vii^a *Indicis*, animadvertis: « Verum observant auctores hunc indicem non esse quoad « omnia in toto rigore receptum. » (Dissert. v, art. 5, *De Hæresi*.) Tacemus plures scriptores Gallicos qui eadem de praxi Galliae dixerunt ac Germani.

Communiter, et merito quidem, cæteri theologi stant pro vi obligatoria decretorum S. Congregationis, de quo argumento gravem eruditamque dissertationem edidit S. Alph. de Li-guori¹.

Animadvertisunt patronos prioris opinionis non posse ini-niti argumento ex consuetudine deducto, quandoquidem Benedictus XIV statuit atque decrevit, Const. *Quæ ad catholicæ*, an. 1757, Indicem ab omnibus et singulis ubicumque locorum existentibus, inviolabiliter observandum fore sub pœnis tam in regulis Indicis quam in litteris apostolicis et constitutionibus alias statutis quas confirmavit et innovavit, *non obstantibus usibus, stylis, et consuetudinibus etiam immemorabilibus, cæterisque in contrarium facientibus quibuscumque*. Igitur consuetudines tempore Benedicti XIV inductæ contra regulas Indicis sublatæ sunt vi hujus constitutionis. A tempore autem Benedicti et recentiori ætate, prodiit jussu Leonis XII decretum quo mandatur *in memoriam revocanda esse universis Episcopis ea quæ in regulis Indicis atque in decretis SS. Pontificum... ad pravos libros proscribendos, abolendosque... continentur; ut nimirum quia prorsus impossibile est libros omnes noxios incessanter in Indicem referre, propria auctoritate illos e manibus fidelium evellere studeant.* (26 mart. 1825.) Gregorius XVI revocari iterum voluit in communem notitiam per litteras encyclicas 8 mart. an 1844, standum esse generalibus regulis et decretis quæ Indici librorum prohibitorum præposita habentur, atque adeo

¹ Appendix III, lib. I, *De justa prohibitione et abolitione librorum nocuæ lectionis.*

non ab iis tantum libris cavendum esse qui nominatim in eundem Indicem relati sunt, sed ab aliis etiam de quibus in memoratis generalibus præscriptionibus agitur...

103. — Hinc concludere est Regulas Indicis, decretaque S. Congregationis vim per se retinere. At simul concludend um videtur ex præsenti temporum conditione, attenta morali impossibilitate easdem regulas urgendi, aliquid tolerari in ea parte. Hæc igitur quoad praxim notanda, quæ ex conciliis provincialibus recens apud nos habitis potissimum deducimus.

I^{um} DE IMPRESSIONE LIBRORUM. Monendi sunt Typographi et Bibliopolæ, ne typis edant aut venales habeant libros fidei catholice vel bonis moribus contrarios; libros auctoritate Ecclesiæ condemnatos; item libros liturgicos et catechismum diocesanum, quos prius non approbaverit auctoritas Ecclesiastica. (Conc. Bitu-license, Rothomagense, Tolosanum, Burdigalense.) Episcopis inest jus speciale invigilandi super editione horumce librorum, quod jus integrum permanet in praxi; bonum Ecclesiæ requirit ut sedulo conservetur. — Extra hos casus liberum videtur hodierna ætate typographis quosvis libros edere, seu de rebus profanis, seu etiam de rebus ad religionem attinentibus, non obtenta prævia approbatione: impossibile omnes agnoscent urgere executionem legis generalis Lateranensis, et Regulæ X^æ Indicis, quibus prohibetur sub pœna excommunicationis et multe pecuniariis impressio cuiuslibet libri, vel etiam folii, sine approbatione ordinarii; item alterius regulæ quæ singulis bibliopolis indixit habere indicem librorum suorum venalium, sub pœna amissionis eorumdem librorum.

II^{um} DE SCRIPTORIBUS. Concilia provincialia discrimen statuendum duxerunt inter scriptores laicos et clericos. Concilium Burdigalense, an. 1850, edixit modo generali: « Nulli licitum esse in lucem edere, sine prævia Episcopi approbatione, vel saltem licentia, libros ex professo de Religione disserentes... » Quæ, si ad litteram sumantur, attingunt laicos, non secus

ac clericos : cætera vero concilia laicos solummodo *hortantur* ut non temere aggrediantur libros scribere de dogmatibus religionis, sed consulant virum prudentem et doctum, vel etiam subjiciant sua scripta auctoritati spirituali. Imo laudes dederunt laicis catholicis qui in foliis publicis labores suos vitamque i^mpendunt religioni defendendæ, sive manus auxiliares militiae Ecclesiastice admovent. Jam vero omnes norunt scriptores qui in diariis quotidie scribunt, non solere, imo nec posse, etiam si id voluerint, sua scripta prævio examini Episcoporum subdere. (Conc. Parisiense, Remense, Bituricense, etc...)

Quod ad clericos attinet, diversimode fuit statutum. Plura concilia statuerunt « nulli ex ordine clericali licitum fore imprimere vel imprimendos tradere quosvis libros de Bibliis, dogmatibus, morali christiana et disciplina christiana tractantes, quin prius examinati atque probati fuerint ab Ordinario. » Ita Conc. Avenionense, Burdigalense, Bituricense, Lugdunense, Albienne, Rothomagense. Insuper Concilium Lugdunense prohibet ne, absque licentia Episcopi, Diarium seu scriptum periodicum suscipiant edendum aut dirigendum; et exoptat ut in his foliis nullam operam adhibeant, Episcopo inconsulto, de quo idem eos admonet Conc. Turonense. Alia concilia videntur restrinxisse prohibitionem indictam clericis, ad libros in quibus « exhibentur et proponuntur fidelibus reliquias dogmata, aut historia ad scholarum et catechismorum usum, aut orationum formulæ, aut cantica spiritualia, praxes devotionis, aut tandem novorum miraculorum non rite recognitorum narrationes. » Ita Conc. Parisiense, et Senonense.

Clerici proinde optimum ineunt consilium quando nihil typis edendum curant, inscio et non annuente Episcopo; id magis consonat menti Ecclesiae et statum clericalem decet; ipsis tamen satis est, si de rigore juris practici agitur, dum disciplinæ, prout temperatur decretis concilii suæ provinciæ,

statutis sui Præsulis, communi suæ diœcesis praxi, obtemperare student.

III^{um}. DE LECTIONE LIBRORUM DAMNATORUM VI REGULARUM GENERALIUM INDICIS, SEU DECRETIS S. SEDIS. Concilia Avenionense, Albienne, Burdigalense et Tolosanum, graviter admonuerunt laicos et clericos, ut regulas generales de vetita lectione librorum damnatorum servent; nullus proinde libros prohibitos legere et retinere præsumat, nisi adsit necessitas et a competente auctoritate obtineatur licentia. Cuncta eò conducunt ut exhibeatur reverentia debita decretis Pontificiis; quod et nos singuli exemplo promovere, et cæteris, prout prudentia suggererit, omni studio inculcare debemus.

Hinc nullam curam prætermittere debemus ut e manibus fideliū et bibliothecis removeantur libri quos in particulari S. Pontifex specialiter notavit uti magis nocivos, aut quos aliunde novimus grave detrimentum afferre animabus.

Quoad cæteros libros, si nimia sit difficultas illos amovendi, sicuti et folia publica in quibus haud semel falsa veris admiscentur, pastorum et confessariorum erit monere fideles de periculo quod incurrint legendō, retinendō hos libros, ut saltem cautions convenientes adhibeant, quibus hocce periculum avertatur. Cum, ratione temporum, rigor legis quadamtenus, temperetur in praxi, majori sollicitudine invigilandum est securitati fidei et morum.

104. — III° Quid sit Congregatio de Propaganda fide?

Congregatio de Propaganda fide ea est quam Gregorius XV, an. 1621, Const. *Inscrutabili*, instituit ad invigilandum conservationi atque propagationi fidei in regionibus infidelium, et principum hereticorum.

Huic congregationi competit statuere quidquid inservit propagationi fidei apud dictas gentes: nempe 1° de erectione diœceseon, seu districtuum quae vicariis apostolicis committuntur; 2° de delectu vicariorum, prælectorum et Episcoporum